

تاریخ سیاسی اسلام

■ دکتر حسن ابراهیم حسن ■ ترجمہ ابوالقاسم یامینہ ■

کتاب طلاء

پولیسٹریٹنگ پرائیویٹ لمیٹڈ
پلاٹ نمبر 10، سیکشن 17، نزدیکی سٹیٹ بینک، لاہور۔
فون: 3733-041، 3733-042، 3733-043، 3733-044، 3733-045، 3733-046، 3733-047، 3733-048، 3733-049، 3733-050، 3733-051، 3733-052، 3733-053، 3733-054، 3733-055، 3733-056، 3733-057، 3733-058، 3733-059، 3733-060، 3733-061، 3733-062، 3733-063، 3733-064، 3733-065، 3733-066، 3733-067، 3733-068، 3733-069، 3733-070، 3733-071، 3733-072، 3733-073، 3733-074، 3733-075، 3733-076، 3733-077، 3733-078، 3733-079، 3733-080، 3733-081، 3733-082، 3733-083، 3733-084، 3733-085، 3733-086، 3733-087، 3733-088، 3733-089، 3733-090، 3733-091، 3733-092، 3733-093، 3733-094، 3733-095، 3733-096، 3733-097، 3733-098، 3733-099، 3733-100

ISBN 984-7336-61-4

ISBN 984-7336-61-4

تاریخ سیاسی اسلام

تألیف: دکتر حسن ابراہیم حسن

ترجمہ: ابوالقاسم پایندہ

پولیسٹریٹنگ پرائیویٹ لمیٹڈ

Hasan, Hasan Ibrahim

حسن، حسن ابراهیم
تاریخ سیاسی اسلام / تالیف حسن ابراهیم حسن؛ ترجمه ابوالقاسم
پاینده - تهران: بدرقه جاویدان، جاویدان، ۱۳۹۵
۱۰۳۹ ص.

ISBN: 964-7736-61-4

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
این کتاب در سالهای مختلف توسط ناشرین مختلف منتشر شده است.
۱. اسلام - تاریخ، ۲. فرهنگ اسلامی، ۳. تمدن اسلامی، الف. پاینده،
ابوالقاسم، ۱۳۸۷ - ۱۳۶۳، مترجم - به عنوان
DS ۳۷۷/ع ۵۲
۱۳۸۵
کتابخانه ملی ایران

۹۰۹۰۰۹۷۶۷۱

۸۵-۱۷۶۰۳

بدرقه جاویدان با همکاری انتشارات جاویدان

تاریخ سیاسی اسلام

نویسنده: دکتر حسن ابراهیم حسن

ترجمه: ابوالقاسم پاینده

ویراستار: محمود علمی

مدیر تولید	:	مسعود عطفوت شمسی
شمارگان	:	۵۰۰ نسخه
نوبت چاپ	:	پنجم ۱۴۰۰
لیتوگرافی	:	ترنج رایانه
چاپ	:	احمدی

شابک: ۹۶۴-۷۷۳۶-۶۱-۴ : ISBN:964-7736-61-4

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان فروردین، کوچه نوروز، پلاک ۲۶

تلفن: ۶۶۴۱۴۳۶۲ - ۶۶۴۱۱۵۰۸

فروشگاه: خیابان ولیعصر، نبش خیابان فاطمی، انتشارات بدرقه جاویدان

تلفن: ۸۸۹۷۵۵۸۱-۴

«کلیه حقوق محفوظ می باشد»

badraghe_javidan

Badraghe_javidan

مقدمه مؤلف

چاپ اول این کتاب در سال ۱۹۴۵ انتشار یافت و طی سال‌های اخیر مکرراً به چاپ رسیده است. در چاپ تازه همه کتاب را از نظر گذراندیم و بعضی مطالب را منقح کردیم و با مراجعه به منابع تازه عربی و فرنگی، نکاتی تازه بر آن افزودیم، ولی از این تجدیدنظر، در اساس و اسلوب کتاب تغییری رخ نداده است.

این کتاب شامل قسمت‌های مختلف تاریخ سیاسی اسلام از ابتدا تا انقراض خلافت عباسیان در سال ۶۵۶ هجری توسط قوم تانار (مغول) می‌باشد.

آنچه در این کتاب مهم است و به تفصیل شرح داده شده عبارت است از: وضع احزاب و دسته‌های مذهبی و جنبش‌های سیاسی و ادبی و اجتماعی و اصول اداری و مالی و جنگی و قضائی و اقتصادی و پیشرفت در عرصه زراعت و صناعت و تجارت و بسط علوم نقلی مانند قرائت و تفسیر و حدیث و فقه و کلام و اقسام علوم عقلی مانند تاریخ و جغرافیا و ریاضیات و شیمی و طب و فلسفه و هیئت و نجوم، و ترجمه این نوع کتب از یونانی به عربی که با تشویق خلیفگان و امیران و رجال دولت انجام می‌شده است. همچنین از تاریخ هنرهای زیبا و بخصوص معماری که به حق مقیاس تمدن ملل است و وضع معنوی و مراکز فرهنگی و هنری، و از طبقات اجتماعی و مجلس غنا و طرب و وضع قصور خلیفگان و امیران و وزیران و اقسام غذا و لباس و آداب عیدها و رسوم مجالس، سرگرمی‌های متداول و رویش تهنیت و تسلیت و مقام و نفوذ زن در اجتماع و تشویقی که خلیفگان و شاهان ایران از دانشوران و ادیبان و سخن‌سرایان می‌کردند، مفصلاً بحث شده و نیز مناسبات با ناحیه افریقا که در تاریخ اسلام به نام مغرب از آن یاد می‌شود، و بلاد اندلس و فرنگ و روم شرقی و هند، مفصلاً گفتگو شده است.

در این دوران بغداد که مدتها مرکز تمدن اسلامی بود، رقیبان دیگر چون قرطبه و قاهره و بخارا و غزنین و حلب پیدا کرد که به برکت تشویقی که شاهان و امیرانش از

مقدمه متوجم بر چاپ اول

در اوائل قرن هفتم میلادی، هنگامی که امپراطوری ایران و روم، بر سر سیادت و نفوذ جهانی بیکار می‌کردند، در صحرای عربستان حادثه‌ای رخ داد که جریان تاریخ را عوض کرد. عربستان تا آن هنگام، در جهان، اهمیت و مقام معتبری نداشت و ایران و روم که بر قسمت اعظم جهان آن روز تسلط و نفوذ داشتند، بدین جزیره خشک و بی حاصل که بیشتر نواحی آن سخته دریائی بزرگ، پر از ریگ‌های سوزان و موج بود چندان توجهی نداشتند و شبه جزیره عربستان، جز در بعضی نقاط که دارای اهمیت تجارتي و لشکرکشی بود، از نفوذ مستقیم دیگران محفوظ مانده بود.

ایران و روم، دو دولت بزرگ و نیرومند جهان، از لحاظ معتقدات نیز با هم اختلاف داشتند. دین ایرانیان «ثنوی» بود و دین رومیان، «تئلیسی». عربستان نیز که میان این دو کشور بزرگ محصور بود خدایان بسیار داشت و در دره مکه که مرکز دینی و روحانی و بازرگانی عرب به شمار می‌رفت، در اطراف کعبه، و خانه ابراهیم، سیصد و شصت بت به پا بود که هر یک متعلق به یکی از قبایل عرب بود، و حادثه‌ای که جریان تاریخ را عوض کرد از همین دره مکه سرچشمه گرفت.

مردی در ستکار و خردمند و راستگو که دوران کودکی را به گوسفندچرانی، و دوران جوانی را قسمتی به تجارت و قسمتی را به عبادت گذرانیده بود، پس از یک دوره تفکر ستادی، به تلقین ندای غیبی، در کانون بت پرستی بر ضد خدایان متعدد، پرچم توحید برافراشت و گفت: تئلیث و ثنویت موجب ضلالت است و بت پرستی مایه پستی. باید از ضلالت و پستی چشم پوشید و خدای یگانه را که خدائی جز او نیست و زنده و پاینده است و هیچگاه خواب نمی‌رود و هرچه در آسمانها و زمین است متعلق به اوست، پرستید!

این حادثه به ظاهر چندان مهم نبود و جهان آشفته آن زمان که مانند همیشه با مشکلات اجتماعی و اقتصادی و اخلاقی دست به گریبان بود و چون عنکبوت از میان رشته‌های او هام

خویش را فرار نداشت، بدین نهضت معنوی که بی سرو صدا در قلب عربستان، در درّه مکه آغاز می‌شد، توجهی نکرد و شاید در چند سال اول در خارج عربستان کسی از این قضیه خبردار نشد.

بیست و پنج سال گذشت، ناگهان دسته‌های جنگجوی عرب که در زیر پرچم توحید، متحد، و به نیروی ایمان مسلح شده بودند، به قلمرو ایران و روم حمله بردند. در نظر مردم آن عصر، این قضیه، خوابی ناصواب و خیالی محال بود.

عربها غالباً مردمی خانه به دوش و صحرانشین بودند، و چون وسیله زندگانی نداشتند، دائماً برای ربودن هتی یکدیگر ستیز می‌کردند و بیشتر روزگارشان به شترچرانی و کینه‌جویی و یغماگری سپری می‌شد. عجیب بود که مردمی چنین بدبخت و بینوا و مفلوک، در صدد حمله به دولتهای بزرگ و نیرومند آن عصر برآیند، عجیب بود اما محقق بود.

نهضت اسلام در ظرف مدتی کمتر از یک ربع قرن با وضعی معجزه‌آسا، این طوایف خانه‌بدوش را که پیش از آن تیره‌روزترین مردم دنیا بودند، در زیر لوای توحید درآورده بود. نفوذ خدایان و دین‌های مختلف از عربستان برافتاده بود و طوایف مختلف زیر لوای دین جدید متحد شده بودند. نیروی ایمان، این مردم خودسر و ماجراجو و پراکنده را به هم پیوسته و از آنها نیرویی بزرگ و جوشان و مقاومت‌ناپذیر پدید آورده بود که در مدتی کوتاه سپاه‌های منظم را مغلوب کرد، کشورهای بزرگ را درنوردید و یک قرن نگذشت که این نهضت نو، قسمت اعظم جهان آن روزگار را فراگرفت. امپراطوری وسیع ایران پیرو نفوذ اسلام شد و امپراطوری روم در چهار دیوار قسطنطنیه محصور ماند و پرچم اسلام از اسپانیا تا دیوار چین به اهتزاز درآمد.

این نهضت عجیب با این پیشرفت سریع، فاصله‌ای در تاریخ جهان به وجود آورد. دنیای کهن را زیر و زیر کرد و بر ویرانه آن، جهانی نوین ساخت که نظامات سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و اخلاقی آن، با جهان پیش تفاوت داشت. تمدنی که در نتیجه چندین قرن کوشش و فعالیت پیروان اسلام پدید آمد، به عظمت و اُبّهت و ظرافت، از مهم‌ترین تمدن‌های انسانی دست کم نداشت.

اکنون نیز که از تحوّل حوادث، نفوذ سیاسی اسلام در اوضاع جهان، چنان و چندان که باید آشکار نیست، محققاً نفوذ معنوی آن به حال خود باقی است و چندصد میلیون مردم جهان را دل بسته و شیفته تعلیمات و مبادی خود دارد.

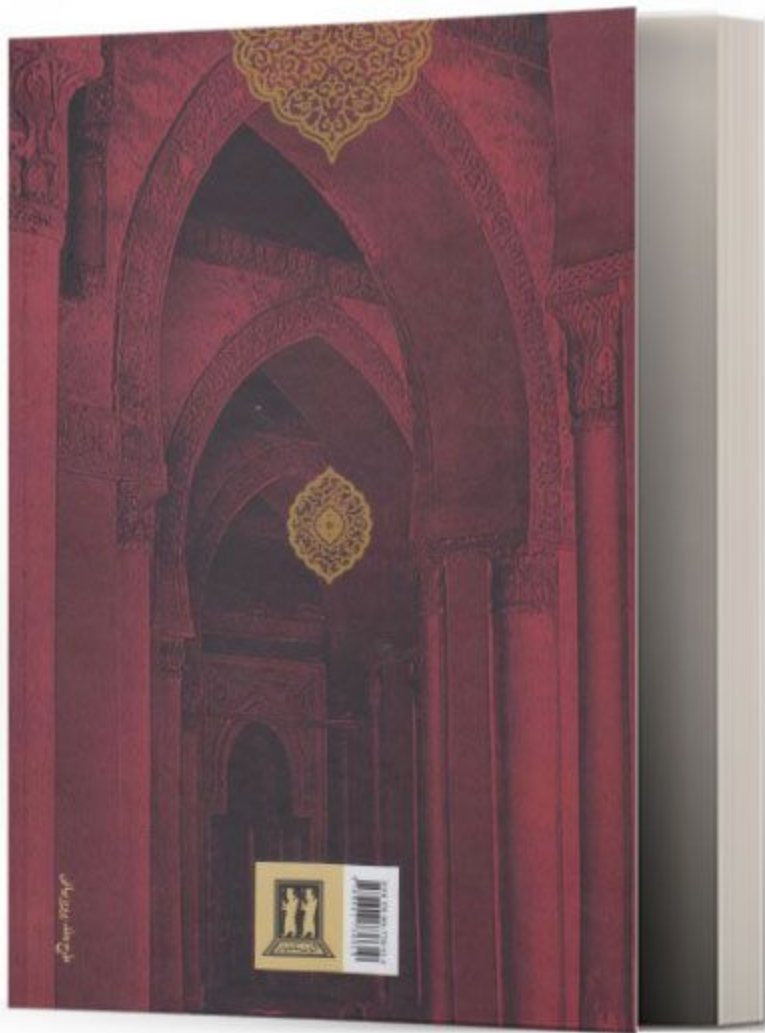
تاریخچه این نهضت عجیب برای آنها که به اطلاع از تحولات اجتماع انسانی رغبتی دارند، موضوعی بسیار شیرین و دلغریب است، زیرا بی‌گفتگو هیچ یک از نهضت‌های معنوی جهان، به سرعت و وسعت انتشار و نفوذ و ثبات در مقابل تغییرات روزگار به پایه آن نمی‌رسد.

ما فرزندان ایران، بیشتر از دیگران به این موضوع دلبستگی داریم، زیرا میهن عزیز ما که پیش از اسلام مدت‌های دراز مشعل‌دار تمدن جهان بود، از آغاز ظهور اسلام عرصه نفوذ آن شد و به استعانت این نیروی نو، زندگانی معنوی خود را تجدید کرد و مقامی را که پیش از آن در جهان داشت به دست آورد و ایرانیان در پیدایش و تکامل و انتشار تمدن بزرگ اسلام سهیم شدند. محققاً تمدن باشکوه اسلامی که از منابع مهم تمدن نوین است قسمتی از عظمت و اهمیت خود را در زمینه ادب و معرفت و هنر، مرهون دانش و کوشش فرزندان این آب و خاک است. از این رو تاریخ اسلام با تاریخ ایران ارتباطی خاص دارد و برای توضیح آن، از قرن هفتم میلادی به بعد تاریخ اسلام را نمی‌توان نادیده گرفت.

کتابی که اکنون ترجمه آن انتشار می‌یابد قسمتی از تاریخ اسلام را از آغاز ظهور تا انقراض دولت عباسی شرح می‌دهد. مؤلف، کتاب خویش را با اسلوبی نوین تألیف کرده و غالب حوادث را با مقدمات و نتایج آن ارتباط داده است.

چنانکه از فهرست منابع این کتاب معلوم می‌شود، مؤلف به جز منابع عربی از آثار خاورشناسان نیز بهره گرفته است. گرچه خاورشناسان در این زمینه چیز تازه‌ای ندارند و نوشته‌های آنها از منابع عربی سرچشمه گرفته، اما اسلوب کارشان تازگی دارد و ملاحظاتی که احياناً در تفسیر حوادث ابراز می‌کنند زمینه‌ای برای تفکر و تحقیق به دست می‌دهد.

برای آنکه ترجمه فارسی این کتاب با احتیاجات معنوی خوانندگان هم‌آهنگ شود تصرفات مختصری در آن به کار رفت. مؤلف به رسم محققان، پاره‌ای نکات را که با مطالب متن ارتباط دارد در ذیل صفحات آورده و نیز برای هدایت کسانی که فرصت کنجکاوی و تحقیق دارند مأخذ مطالب را با نام مؤلف و شماره صفحات آن در زیر هر صفحه نوشته است. محقق است که دانستن این قبیل نکات برای خوانندگان عادی چندان سودمند نیست. آنان که ذوق تتبع و تحقیق دارند و می‌توانند به منابع این تألیف مراجعه کنند طبعاً به متن عربی نیز دسترسی دارند، ولی غالب خوانندگان از اینگونه یادداشتها طرّفی نمی‌بندند، بدین جهت از نقل آن در ترجمه فارسی صرف‌نظر شد. در بعضی موارد، مؤلف برای توضیح کلیات به ذکر

الكتاب المقدس

